

จุลสาร... ศูนย์ประสานงานโรคพยาธิใบไม้ตับ และมะเร็งท่อน้ำดี

วิสัยทัศน์

มุ่งสู่การเป็น Excellent Center
ในการแก้ไขปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การแก้ไขปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับ และมะเร็งท่อน้ำดี
2. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของภาคี เครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

สารบัญ

3 บรรณาธิการแถลง

4 ความก้าวหน้าโครงการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร เสริมสร้างภูมิคุ้มกัน โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี สำหรับนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

7 สุนัขและแมวมีความสำคัญต่อการป้องกัน โรคพยาธิใบไม้ตับอย่างไร ?

9 น้ำยาล้างจานทำให้ตัวอ่อนพยาธิใบไม้ตับตายได้หรือไม่ ?

11 สรุปความก้าวหน้าผลการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลง ความร่วมมือทางวิชาการ เพื่อกำจัดปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในพื้นที่เสี่ยง กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงศึกษาธิการ

12 ผลการดำเนินงานโครงการกำจัดปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับ และมะเร็งท่อน้ำดี ถวายแด่พระราชกุศลฯ ประเทศไทย ปี 2561 ณ วันที่ 30 มิถุนายน 61

14 ภาพกิจกรรม

จัดทำโดย

ศูนย์ประสานงานโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น

400/1 ถนนหน้าศูนย์ราชการ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

คณะที่ปรึกษา

ประธานที่ปรึกษา

นพ.สุรธรรมชัย วัฒนายิ่งเจริญชัย อธิบดีกรมควบคุมโรค

ประธานกิตติมศักดิ์

นพ.คำนวนณ อึ้งชูศักดิ์

รองประธานกรรมการบริหารแผนคณะกรรมการแผนคณะที่ 1

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

ที่ปรึกษากรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

นายกสมาคมโรคพยาธิใบไม้ตับ (ประเทศไทย)

รองประธาน

นพ.อัมรินทร์ รวยหาญ

รองอธิบดีกรมควบคุมโรค

พญ.ศศิธร ตั้งสวัสดิ์

ผู้อำนวยการสำนักโรคไม่ติดต่อ

บรรณาธิการบริหาร

นพ.สุเมธ องค์วรรณดี

ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่

พญ.हरรรษา รักษาคุม

ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 6 จังหวัดชลบุรี

นพ.ธีรวัฒน์ วลัยเสถียร

ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น

พญ.รพีพรรณ เดชพิชัย

ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 8 จังหวัดอุดรธานี

นพ.กิตติพงศ์ สัตยชาติวิรุฬห์

ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 9 จังหวัดราชสีมา

นพ.ดนัย เจริญกุล

ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 10 จังหวัดอุบลราชธานี

บรรณาธิการ

ดร.เกษร แถวโนนจัว

กองบรรณาธิการ

ดร.เชิดพงษ์ มงคลสินธุ์

ดร.อดุลศักดิ์ วิจิตร

นายบุญเทียน อาสารินทร์

นายพิจารณ์ บุตรราช

นายพัฒนศักดิ์ สิทธิโคตร

นายเสรี สิงห์ทอง

ฝ่ายผลิต

นางศุจินันท์ ตรีเดช

นายอนุชา มะลาลัย

นายธนะชัย จำรัสไ

นายต่อพงษ์ กังสวร

พิสูจน์อักษร

ดร.วาสนา สอนเพ็ง

นางสาวนาฏยา ปัญญาวัฒน์

นางอรนาถ วัฒนวงษ์

ดร.เพชรบูรณ์ พูลผล

นางสาวสุมาลี จันทลักษณ์

นายสารัช บุญไธรย์

นายบำเพ็ญ เก่งขุนทด

นางอรรณณ แจ่มจันทร์

ฝ่ายเผยแพร่

นายบุญจันทร์ จันทร์มหา

นางสาวช่อมาลา อุทัยอินทร์

นายณัฐกิตต์ โคตมะ

นายสนธยา กลั่นทนต์

นายสิริชัย เนียมจันทร์

บรรณาธิการ

จุฬารศุภันต์ประธานงานโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ฉบับนี้เป็นจุฬสาร ปีที่ 3 ฉบับที่ 9 (เดือนตุลาคม 2560 – กรกฎาคม 2561) เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร นวัตกรรมความก้าวหน้าผลการดำเนินงาน และเป็นเวทีแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ซึ่งจะช่วยสนับสนุนเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาและการต่อยอดองค์ความรู้ แนวทางในการดำเนินงานการกำจัดปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ให้เกิดประสิทธิภาพ

เนื้อหาสาระที่นำมาฝากในจุฬสารฉบับนี้ ประกอบด้วย ความก้าวหน้าโครงการวิจัยและการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี สำหรับนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ , สุนัขและแมวมีความสำคัญต่อการป้องกันโรคพยาธิใบไม้ตับอย่างไร , น่ายาล้างจานทำให้ตัวอ่อนพยาธิใบไม้ตับตายหรือไม่ , สรุปความก้าวหน้าผลการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการ เพื่อกำจัดปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในพื้นที่เสี่ยง กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการ , และรายงานความก้าวหน้าผลการดำเนินงานโครงการกำจัดปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ถวายเป็นพระราชกุศลชประเทศไทย ปี 2561 ในส่วนท้ายของเล่มจะนำเสนอประมวลภาพกิจกรรมการดำเนินงานของเครือข่ายของเราจากพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า สมาชิกวารสารทุกท่านจะได้รับประโยชน์ จากเนื้อหาสาระที่นำมาฝากในจุฬสารฉบับนี้ สำหรับการนำไปพัฒนาการดำเนินงาน เพื่อช่วยกันในการกำจัดปัญหาพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ให้หมดไปจากประเทศไทย

กองบรรณาธิการ

**ชีวิตห่างไกลมะเร็งท่อน้ำดี
ต้องหลีกเลี่ยงจากการกินปลาดิบ**

ความก้าวหน้าโครงการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน

โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

สำหรับนักเรียนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ธีรชัย เนตรนอมศักดิ์

บทนำ

การสร้างภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีให้เด็กเยาวชนในสถานศึกษา ถือเป็นการแก้ไขปัญหาในระดับปฐมภูมิ ด้วยการตรวจจรวจชีวิตพยาธิใบไม้ตับซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของโรคพยาธิใบไม้ตับ ไม่ให้แพร่สู่ตัวคน เพราะ “คน” นอกจากจะได้รับผลกระทบโดยตรงในฐานะผู้ติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับแล้ว คนยังเป็นโฮสต์ตัวกลางสำคัญที่จะทำให้วงจรชีวิตพยาธิใบไม้ตับดำเนินไปและกลับมาส่งผลกระทบต่อตัวคนอื่นๆ ต่อไปไม่หยุดยั้ง [1] ดังนั้นแล้ว ถ้าคนไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับวงจรชีวิตพยาธิใบไม้ตับ โรคมะเร็งท่อน้ำดีก็จะค่อยๆ หายไปจากสังคมไทยในที่สุด กลุ่มเยาวชนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน จึงถือเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักสำคัญของโครงการวิจัยนี้ ที่จะนำกระบวนการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรมาใช้เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีให้เกิดขึ้น

การดำเนินงานวิจัย

ภายใต้ปัญหาและความสำคัญดังกล่าว มหาวิทยาลัยขอนแก่น ภายใต้โครงการแก้ไขปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สภากิจแห่งชาติ ผ่านโครงการวิจัย “**ท้าทายไทย:ประเทศไทยไร้พยาธิใบไม้ตับ**” สถาบันวิจัยมะเร็งท่อน้ำดี มูลนิธิมะเร็งท่อน้ำดี [2] จึงได้ดำเนินโครงการวิจัยหลักสูตรเกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีไปใช้ในโรงเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีสำหรับสถานศึกษาในเขตภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และพัฒนากระบวนการนำหลักสูตรพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา รวมทั้งศึกษาประสิทธิผลและผลกระทบของหลักสูตร วิธีดำเนินการวิจัย ในระยะแรก ใช้การวิจัยเชิง

ประเมินเพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร ด้วยวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้อง ครอบคลุมพื้นที่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีร่องรอยของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ใน 84 อำเภอ ทัวภาคตะวันออกเฉียงเหนือระยะที่สอง ใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา ประกอบไปด้วยการวิจัยเอกสาร การยกร่างหลักสูตร การวิจัยเชิงทดลองนำร่องเพื่อการปรับปรุงหลักสูตร การวิจัยเชิงทดลองเปรียบเทียบเพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตร และปรับปรุงหลักสูตรก่อนการเผยแพร่สู่สาธารณะ โดยทำการศึกษาทดลองกับสถานศึกษาในเขตจังหวัดขอนแก่น ร้อยเอ็ด นครพนม บึงกาฬ สรินทร์ และนครราชสีมา รวมจำนวนสถานศึกษากลุ่มเป้าหมาย 100 โรงเรียน ครูเครือข่าย 407 คน และนักเรียน 4,406 คน

ความก้าวหน้าของผลการดำเนินงาน

ผลการวิจัยในเบื้องต้น พบว่า 1) สถานศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่ได้มีการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนในเรื่องนี้ โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแสดงถึงความต้องการในการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนให้กับนักเรียน 2) การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี มีในสามระดับการศึกษา คือ ระดับประถมศึกษา เน้นการใช้กิจกรรมและประสบการณ์เป็นฐานในการเรียนรู้ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เน้นการใช้โครงงานเป็นฐานในการเรียนรู้ และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เน้นการใช้ปัญหาเป็นฐานในการเรียนรู้ 3) ผลของการพัฒนากระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ พบว่า มีการใช้กระบวนการสำคัญในการขับเคลื่อนสถานศึกษา คือ การพัฒนาเครือข่ายสถานศึกษาในการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ

และการใช้โรงเรียนเป็นฐานในการฝึกอบรม 4) ผลการศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรฯ พบว่า นักเรียนที่ผ่านหลักสูตรนี้มีภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และนักเรียนกลุ่มที่เรียนผ่านหลักสูตรมีภูมิคุ้มกันฯ สูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่ไม่ได้เรียนผ่านหลักสูตร และ 5) ผลการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการนำหลักสูตรฯ พบว่า นักเรียนที่ผ่านหลักสูตรมีระดับความคงทนในการเรียนรู้คงที่ โดยภายหลังเรียนผ่านหลักสูตรไปแล้วหนึ่งเดือน มีผลคะแนนภูมิคุ้มกันไม่แตกต่างจากคะแนนเมื่อเรียนจบหลักสูตร และจากการสนทนากลุ่มครู พบว่า มีการถ่ายโอนความรู้ในหลักสูตรจากนักเรียนสู่สมาชิกในครอบครัวของนักเรียน

บทสรุป

ภายหลังจากสถานศึกษาในพื้นที่เป้าหมายดำเนินการ ได้นำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในชั้นเรียน ผ่านกระบวนการฝึกอบรมครูเครือข่าย การนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรที่ต่อเนื่อง และการประเมินผลภูมิคุ้มกันฯ นักเรียนอย่างเป็นระบบ รวมถึงผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ทำให้สถานศึกษามีการบรรจุหลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีไว้ในหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน รวมถึงความสนใจจากสถานศึกษาต่างๆ ที่ต้องการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนของตนเอง จึงเป็นการส่งเสริมให้สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนท้องถิ่น เพราะโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีถือเป็นปัญหาสำคัญของท้องถิ่นอีสาน ที่ทุกสถานศึกษาควรจัดการศึกษาให้กับนักเรียน นอกจากนั้นแล้ว การแก้ปัญหาเรื่องโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีผ่านกระบวนการให้การศึกษาแก่เยาวชนในสถานศึกษานั้น ต้องอาศัยความร่วมมือในการทำงานร่วมกัน ระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา ชุมชน สำนักงานสาธารณสุข และมหาวิทยาลัย ในการวางแผนและดำเนินงานในด้านสุขภาพร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรม จึงจะทำให้ผลของการพัฒนาสามารถดำเนินไปได้อย่างยั่งยืน ซึ่งถือเป็นความท้าทายของการทำงานในเชิงบูรณาการอย่างแท้จริง

สำหรับเอกสารและเอกสารประกอบหลักสูตร ที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย จำแนกตามระดับการศึกษา สรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 : ตัวอย่างหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ระดับประถมศึกษา

เอกสารหลักสูตร	วิถีทัศน์ประกอบการใช้หลักสูตร	สื่อหนังสือ	หนังสืออ่านประกอบ	บันทึกการเรียนรู้
 หลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในเขตภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระดับประถมศึกษา โดยใช้กิจกรรมและประสบการณ์เป็นฐาน	 วิถีทัศน์ประกอบการใช้หลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในเขตภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระดับประถมศึกษา โดยใช้กิจกรรมและประสบการณ์เป็นฐาน	 สื่อหนังสือ อีสานแซบ ตอน แซบคัก	 หนังสือนิทานภาพ ระดับประถมศึกษา เรื่อง ช่วยกันหน่วยนะ	 บันทึกการเรียนรู้ สำหรับนักเรียน ระดับประถมศึกษา

ตารางที่ 2 : ตัวอย่างหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

เอกสารหลักสูตร	วิถีทัศน์ประกอบการใช้หลักสูตร	สื่อหนังสือ	หนังสืออ่านประกอบ	บันทึกการเรียนรู้
 หลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในเขตภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้โครงงานเป็นฐาน	 วิถีทัศน์ประกอบการใช้หลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในเขตภูมิภาค ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้โครงงานเป็นฐาน	 หนังสือสั้น อีสานแซบ ตอน หมานผีป่า	 หนังสือการ์ตูนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เรื่อง ความสุข อีไร ผู้ปราบพยาธิใบไม้ตับ	 บันทึกการเรียนรู้สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ตารางที่ 3 : ตัวอย่างหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

เอกสารหลักสูตร	วิถีทัศน์ประกอบการใช้หลักสูตร	สื่อหนังสือ	หนังสืออ่านประกอบ	บันทึกการเรียนรู้
 หลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในเขตภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	 วิถีทัศน์ประกอบการใช้หลักสูตรเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในเขตภูมิภาค ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	 หนังสือสั้น อีสานแซบ ตอน สัมปาก	 หนังสืออ่านประกอบสำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ชุด หนังสือพิมพ์ สำนักสวทสสสูงใจ	 บันทึกการเรียนรู้สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์ ชันดีแก้ว. (2559). ข้อเสนอกิจกรรมบริหารจัดการโครงการวิจัย ประกอบการเสนอของบประมาณของสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2559. กลุ่มเรื่อง โครงการวิจัยท้าทายไทย: Fluke Free Thailand. ขอนแก่น: ภาควิชาศัลยศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จิตรัตน์ บุญมาศ. (2558). วิวัฒนาการของพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี. ขอนแก่น: หจก. โรงพิมพ์คลังน่านวิทยา.

สุนัขและแมว มีความสำคัญต่อการป้องกัน โรคพยาธิใบไม้ตับอย่างไร ?

สุรสิทธิ์ อ้วนพรมมา

โรคพยาธิใบไม้ตับ (*Opisthorchis viverrini*) มีผลกระทบต่อประชาชนมีทั้งด้านสุขภาพและเศรษฐกิจ คือ ป่วยเรื้อรัง ทำงานไม่มีประสิทธิภาพ ทำงานไม่ได้ตามปกติ หรือตายตลอดจนเสียค่าใช้จ่ายในการรักษา คน สุนัข และแมวสามารถติดพยาธิใบไม้ตับได้โดยการกินปลาที่มีตัวอ่อนระยะติดต่อโดยไม่ปรุงให้สุก การวางแผนการควบคุมการระบาดของโรคพยาธิใบไม้ตับในคนสุนัขและแมว ควรทำดังนี้ รักษาผู้ป่วยที่ติดพยาธิรักษาสุนัขและแมวที่ติดพยาธิ ให้ความรู้เกี่ยวกับโรคพยาธิใบไม้ตับแก่คนในพื้นที่ การควบคุมโรคจึงจะได้ผลดี การสำรวจความชุกของพยาธิใบไม้ตับในสุนัขและแมวในหมู่บ้านลุ่มน้ำชีของอำเภอมัญจาคีรี อำเภอนันท บ้านแฮด และอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นพื้นที่ระบาดของโรคใบไม้ในตับ พบว่าพบสุนัข และแมวติดพยาธิ *Opisthorchis viverrini* 0.37% (3/821) และ 35.51% (76/214) (Aunpromma et al., 2012) ตามลำดับ และรายงานการศึกษาความชุกของพยาธิใบไม้ตับในสุนัขและแมวในหมู่บ้านรอบเขื่อนอุบลรัตน์ 6 อำเภอ พบว่าสุนัขและแมวมีอัตราการติดพยาธิใบไม้ตับ 0.196% (2/1018) และ 30.92% (77/1249) (Aunpromma et al., 2016) สุนัขและแมวจึงเป็นโฮสต์สะสมเชื้อที่สำคัญของพยาธิใบไม้ตับ ในการวางแผนการควบคุมการระบาดของโรคพยาธิใบไม้ตับ นอกจากรักษาคอนป่วยแล้ว ให้ความรู้ด้านสุขศึกษาแก่ผู้ป่วยและประชาชนทั่วไปแล้ว ยังต้องรักษาสุนัขและแมวในพื้นที่ที่มีการระบาดของโรคนี้ควบคู่ไปด้วย

โครงการรักษาโรคพยาธิใบไม้ตับ ชนิด *Opisthorchis viverrini* ในสุนัขและแมวแบบกลุ่ม (Mass treatment of *Opisthorchis viverrini* infection in dogs and cats) เป็นโครงการที่ 3 ภายใต้โครงการวิจัยท้าทายไทย “Fluke Free Thailand” ร่วมดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาระบาดของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีแบบบูรณาการครบวงจร เพื่อการรักษากันติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับในสุนัขและแมวในพื้นที่เป้าหมาย 84 อำเภอ 150 หมู่บ้าน ภายในระยะ 3 ปี ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกของประเทศไทย เพื่อลดการแพร่พยาธิใบไม้ตับสู่สิ่งแวดล้อม

โครงการจะเก็บตัวอย่างอุจจาระโดยการสวนทวารหนักด้วยชุดสอดทวาร จากนั้นแช่ตัวอย่างอุจจาระในน้ำแข็ง ก่อนนำไปตรวจที่ห้องปฏิบัติการด้วยวิธี Mini -parasep และ Quantitative formalin-ether sedimentation ทำการป้อนยาพราซิควอนเทล ขนาดยา 40 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม ให้กับสุนัขและแมวทุกตัวหลังการเก็บตัวอย่างในทันที หลังจากนั้น 1-2 เดือนจะทำการตรวจอุจจาระสุนัขและแมวตัวที่ติดพยาธิและได้ยารักษา เพื่อประเมินผลการรักษา

การทำงานตั้งแต่เดือนมกราคม 2559 - กันยายน 2560 ได้ทำการรักษาโรคพยาธิใบไม้ตับในสุนัขและแมว โดยการป้อนยาพราซิควอนเทล และเก็บตัวอย่างอุจจาระ ใน 16 จังหวัด 82 หมู่บ้าน ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น หนองบัวลำภู มหาสารคาม กาฬสินธุ์ อุดรธานี เลย หนองคาย บึงกาฬ

มุกดาหาร น่าน พะเยา เชียงราย แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ ลำปาง นครพนม และสกลนคร จำนวนสัตว์ที่ได้รับยา คือ สุนัข 2,211 ตัวและแมว 296 ตัว ผลการตรวจพบว่า แมว 227 ตัว ตรวจพบพยาธิใบไม้ตับ 13 ตัว (คิดเป็น 5.72%) ส่วนสุนัข 1,724 ตัว ตรวจพบพยาธิใบไม้ตับ 1 ตัว (คิดเป็น 0.06%) ผลการตรวจสุนัขและแมวที่ติดพยาธิใบไม้ตับหลังการให้ยาพบว่า แมว 13 ตัว และสุนัข 1 ตัว ตรวจไม่พบพยาธิใบไม้ตับหลังให้ยา

ดังนั้นสุนัขและแมวในพื้นที่เป้าหมาย 84 อำเภอ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคตะวันออก ของประเทศไทย ควรได้รับยาพราซิควอนเทลทุกตัว เพื่อลดการแพร่กระจายโรคพยาธิใบไม้ตับสู่สิ่งแวดล้อม เพื่อให้เป็นพื้นที่ที่ปลอดจากโรคพยาธิใบไม้ตับต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Aunpromma, S., Tangkawattana, P., Papirom, P., Kanjampa, P., Tesana, S., Sripa, B. and Tangkawattana, S. 2012. High prevalence of *Opisthorchis viverrini* infection in reservoir hosts in four districts of Khon Kaen Province, an opisthorchiasis endemic area of Thailand. *Parasitology International*. 61: 60-64.
- Aunpromma, S., Kanjampa, P., Papirom, Tangkawattana, S., Tangkawattana, P., Tesana, S., Boonmars, T., Suwannatrai, A., Uopsai, S., Sukon, P., and Sripa, B. 2016. Prevalence and risk factors for *Opisthorchis viverrini* infection among cats and dogs in six districts surrounding the Ubolrattana Dam, an endemic area for human opisthorchiasis in northeastern Thailand. *Southeast Asian J Trop Med Public Health*. 47(6): 1153-1159.

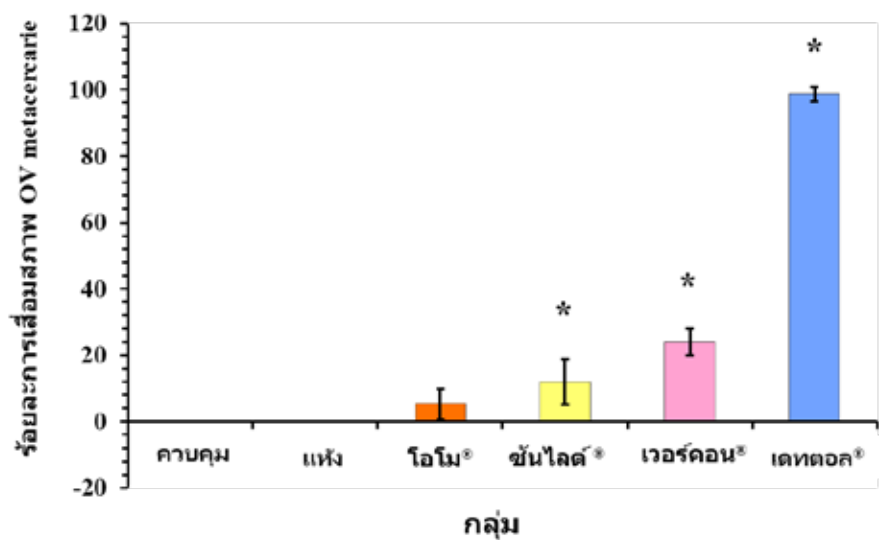
นํ้ายาล้างจานทำให้ตัวอ่อนพยาธิใบไม้ตับ ตายได้หรือไม่ ?

ธิดารัตน์ บุญมาศ
สุคนธ์กัญญา เมืองเชียงใหม่

เป็นที่ทราบกันดีว่าโรคพยาธิใบไม้ตับเป็นปัจจัยเสี่ยงหลักที่สำคัญในการทำให้เกิดโรคมะเร็งท่อน้ำดี ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน การติดพยาธิใบไม้ตับเกิดจากการบริโภคปลาวงศ์ตะเพียนที่ปรุงไม่สุกที่มีการปนเปื้อนตัวอ่อนพยาธิระยะติดต่อเมตาเซอร์คาเรีย และพบข้อมูลคนไข้บางส่วนไม่มีประวัติของการบริโภคปลาปรุงไม่สุก ซึ่งนักวิจัยมักเข้าใจว่าอาจเพราะการสื่อสารที่ไม่ตรงกัน เช่น เคย หรือ ไม่เคยบริโภค ซึ่งเข้าใจแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล “ไม่เคย” ในความหมายของคนส่วนใหญ่ คือ นานๆ ครั้ง ครั้งหรือสองครั้งต่อปี หรือ ไม่ใช่การรับประทานเป็นปกติทุกวัน ซึ่งหากนักวิจัยได้รับคำตอบแบบนี้จะเป็นการสื่อความหมายของคำว่า “เคยแน่นอน” ซึ่งการติดพยาธิใบไม้ตับนั้นถึงเคยแค่ครั้งเดียวก็ติดพยาธิใบไม้ตับได้หากปลาเหล่านั้นมีการปนเปื้อนตัวอ่อนพยาธิใบไม้ตับ อย่างไรก็ตามบางส่วนของที่ไม่เคยเลยแม้แต่ชิม ซึ่งอาจมาจากหลายปัจจัยเช่น ไม่ชอบรับประทานปลา หรือ รับประทานอาหารเจ เป็นต้น

จากการลงพื้นที่สำรวจอย่างจริงจัง เพื่อหาข้อเท็จจริงในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง โดยการสอบถามประวัติส่วนตัวจากผู้ติดพยาธิใบไม้ตับและครอบครัวและเพื่อนบ้าน ในประเด็นดังกล่าวทำให้ทราบว่า มีประชาชนส่วนหนึ่งที่ไม่เคยบริโภคปลาดิบหรือปลาปรุงไม่สุกแต่มีรายงานและตรวจพบพยาธิใบไม้ตับจริงไม่ได้มาจากการเขียนชื่อผิด หรือใช้ужจาะคนอื่นแล้วนำมาตรวจ “คำถามที่หลายคนสงสัยคือไม่รับประทานอาหารเสี่ยงแล้วติดพยาธิได้อย่างไร” หากเราลองคิดอย่างเป็นเหตุ

เป็นผลก็อาจจะพบสาเหตุที่แท้จริง โดยเริ่มจากการเตรียมอาหารจากปลาซึ่งต้องใช้ทั้งเขียง ทั้ง มีด และภาชนะอื่นๆ ซึ่งหากปลา มีการปนเปื้อนของพยาธิจริง ก็อาจทำให้มีการปนเปื้อนของตัวอ่อนระยะติดต่อในอุปกรณ์เครื่องครัว โดยเฉพาะเขียงและหรือมีด และภาชนะต่างๆ ซึ่งมีความเป็นไปได้สูงของการที่ตัวอ่อนพยาธิใบไม้ตับอาจตกค้างหลงเหลือที่อุปกรณ์เครื่องครัว แม้กระทั่งพื้นรอบๆ ของการประกอบอาหาร ก็เป็นไปได้ว่ามีโอกาสที่ผู้ที่ไม่เคยบริโภคปลาดิบติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับได้ และคำถามที่หลายคนต้องสงสัยตามมาคือ “นํ้ายาล้างจานหรือสารซักฟอกฆ่าตัวอ่อนระยะติดต่อของพยาธิใบไม้ตับได้มั๊ย” อย่างไรก็ตามยังไม่พบรายงานการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นนี้ อย่างจริงจัง จากความสงสัยของทีมนักวิจัยในโครงการปลาปลอดภัย : ปลาปลอดภัย เช่นเดียวกับผู้ที่ติดพยาธิใบไม้ตับแต่ไม่เคยมีประวัติของการรับประทานอาหารเสี่ยงเลย ดังนั้นทางทีมนักวิจัยได้ทำให้ศึกษาเบื้องต้นของผลการใช้นํ้ายาล้างจานและนํ้ายาทำความสะอาดที่มีขายตามท้องตลาดในการฆ่าตัวอ่อนระยะติดต่อพยาธิใบไม้ตับ ซึ่งจากการศึกษาเบื้องต้นโดยการแช่ระยะติดต่อเมตาเซอร์คาเรียในนํ้ายาล้างจานหรือสารซักฟอกบางชนิดอย่างน้อยครึ่งชั่วโมง พบว่านํ้ายาล้างจานหรือสารซักฟอกบางชนิดไม่สามารถฆ่าตัวอ่อนระยะติดต่อของพยาธิใบไม้ตับได้ในเวลาที่จำกัด ดังภาพที่ 1 ซึ่งก็มีความเป็นไปได้ว่าหากใช้เวลานานขึ้นนํ้ายาล้างจานหรือสารซักฟอกอาจฆ่าพยาธิตัวอ่อนระยะนี้ได้ ดังนั้นวิธีการที่ปลอดภัยที่สุดในการกำจัดตัวอ่อนระยะติดต่อพยาธิใบไม้ตับที่ดีที่สุดคือการใช้นํ้าร้อน โดยการล้างหรือแช่อุปกรณ์เครื่องครัวและพื้นรอบๆ ที่ประกอบอาหารด้วยนํ้าร้อน

ภาพที่ 1

การเปลี่ยนแปลงรูปร่างของตัวอ่อนระยะติดตัวของพยาธิใบไม้ตับ (OV metacercaria) แห้งกับน้ำยาล้างจานและน้ำยาทำความสะอาดยี่ห้อต่างกัน ที่ระยะเวลา 30 นาที A คือ กลุ่มควบคุมแช่ในน้ำเกลือเข้มข้น 0.85%, B คือ กลุ่มที่ทำให้แห้ง, C คือกลุ่มที่แช่ในผงซักฟอกยี่ห้อโอโม, D คือ กลุ่มที่แช่ในน้ำยาล้างจานยี่ห้อชันโลด, E คือ กลุ่มที่แช่ในน้ำยาฆ่าเชื้อยี่ห้อเวอร์คอน และ F คือ กลุ่มที่แช่ในน้ำยาฆ่าเชื้อเดทตอล

เอกสารอ้างอิง

1. Khueangchiangkhwang, Sukhonthip; Boonmars, Thidarut; Sripan, Panupan; Songsri, Jiraporn; Boueroy, Parichart; Aukkanimart, Ratchadawan; Sriraj, Pranee; Ratanasuwan, Panaratana; Chomphumee, Kanpicha; Laummaunwai, Porntip; Boonjaraspinyo, Sirintip Effect of household cleaning solutions and disinfectants on the infectivity of *Opisthorchis viverrini* metacercariae . Food Control. 89, 2018, 291-299

สรุปความก้าวหน้าผลการดำเนินงาน

ตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการ เพื่อกำจัดปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในพื้นที่เสี่ยง กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการ

ผลการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2560 เพื่อขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ ทศวรรษกำจัดปัญหาพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีตามมติคณะรัฐมนตรี ในการจัดการเรียนการสอนช่วงชั้นอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียน 459 แห่งในพื้นที่เสี่ยงสูง 29 จังหวัด ตามประเด็นต่อไปนี้

1. ผลการจัดการเรียนการสอน

เขต	ระดับชั้นเรียนที่จัดการสอน				จำนวน (แห่ง) (พ.ศ. 2560)	จำนวน (แห่ง) (ขยาย พ.ศ. 2561)
	อนุบาล	ประถม1-3	ประถม4-6	มัธยม1-3		
1	7	26	8	1	42	103
6	13	13	13	6	13	59
7	66	66	117	7	117	64
8	47	479	479	59	491	43
9	363	363	363	23	363	136
10	163	257	257	18	688	100
รวม	659	1,204	1,237	114	1,714	505

2. ผลการสำรวจพฤติกรรมและอัตราชุกการติดพยาธิใบไม้ตับในกลุ่มนักเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนนำร่อง พื้นที่เสี่ยง เขตสุขภาพที่ 7 พบว่าความชุกพยาธิใบไม้ตับในนักเรียนลดลงจากร้อยละ 5.2 ในปี พ.ศ. 2559 เป็นร้อยละ 0.8 ในพ.ศ. 2561 และมีแผนดำเนินการภาพรวมระดับประเทศ ในปีงบประมาณ 2562

3. ผลการสำรวจความพึงพอใจ ครูผู้สอนและนักเรียนมีความพึงพอใจมากต่อการจัดการเรียนการสอน

4. สื่อการสอน พัฒนาร่วมกันโดยกระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับการ ศึกษาตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษานอกโรงเรียนและสื่อออนไลน์เพื่อประชาชนเข้าถึงได้ง่าย

ผลการดำเนินงาน

โครงการกำจัดปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี
ถวายเป็นพระราชกุศลฯ ประเทศไทย ปี 2561 ณ 30 มิถุนายน 2561

มาตรการ	ผลการดำเนินงาน	เป้าหมาย
การจัดการ สิ่งแวดล้อม: โดยการจัดการ สุขาภิบาล สิ่งแวดล้อม ลดการปนเปื้อน ในแหล่งน้ำ/ ห่วงโซ่อาหาร (ปลาปลอดพยาธิ)	ผลการดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาพ	
แหล่งข้อมูล: จากผู้รับผิดชอบระดับเขต ณ 30 มิ.ย.61		
การควบคุม ป้องกัน ตรวจค้นหา การติดเชื้อ เพื่อนำสู่ การรักษา	มีการคัดกรองการติดเชื้อพยาธิด้วยการตรวจอุจจาระในปชช. อายุ 15 ปีขึ้นไป	
	แหล่งข้อมูล: จากผู้รับผิดชอบระดับเขต ณ 30 มิ.ย.61	

มาตรการ	ผลการดำเนินงาน								เป้าหมาย	
การรักษา พยาบาล ตรวจคัดกรอง กลุ่มเสี่ยง อายุ 40 ปีขึ้นไป ด้วยอัลตราซาวด์	การตรวจคัดกรองกลุ่มเสี่ยงมะเร็งท่อน้ำดี อายุ 40 ปีขึ้นไป ด้วยอัลตราซาวด์								อัลตราซาวด์ รวม 203,360 ราย	
		เป้าหมาย	ผลงาน	ร้อยละ	ผิดปกติ	สงสัย CCA	CT/ MRI	พบเป็น มะเร็ง		รักษา
	เขตสุขภาพที่1	26,875	8,229	30.62	3,036	77	9	3		3
	เขตสุขภาพที่6	4,365	4,533	100.00	2,344	12	0	0		0
	เขตสุขภาพที่7	38,750	25,451	65.68	10,586	219	29	10		10
	เขตสุขภาพที่8	56,250	30,539	54.29	13,730	177	27	17		13
	เขตสุขภาพที่9	37,620	35,323	93.89	11,546	233	69	35		33
	เขตสุขภาพที่10	39,500	17,845	45.18	9,184	97	1	0		0
	รวม	203,360	121,920	59.95	50,426	815	135	65		59
แหล่งข้อมูล: https://cloud.casap.in.th ข้อมูล ณ 30 มิ.ย.61										
ผลการรักษา ด้วยการผ่าตัด	การรักษาโดยการผ่าตัด									
	เขต	รักษารวม	รวมผ่าตัด	ผ่าตัดหาย	ผ่าตัดประคับประคอง					
	1	177	47	39	8					
	7	1,864	213	140	73					
	8	725	42	35	7					
	9	592	43	15	28					
	10	1,099	174	144	30					
	รวม	4,457	519	373	146					
	สำหรับการรักษาแบบประคับประคองทั้งสิ้น 3,749 ราย คิดเป็น 84.1 % ของผู้ป่วยทั้งหมด									
แหล่งข้อมูล: https://cloud.casap.in.th ข้อมูล ณ 30 มิ.ย.61										
การสื่อสาร สาธารณะ / สนับสนุน ประสาน การขับเคลื่อน โครงการ	1. การจัดนิทรรศการเพื่อเผยแพร่ ความรู้ ข้อมูลข่าวสารโรคพยาธิใบไม้ตับ และมะเร็งท่อน้ำดี									
	2. ให้สุศึกษาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีรายครัวเรือน									
	3. จุลสารศูนย์ประสานงานโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ปีที่ 3 ฉบับที่ 9									
	4. สนับสนุนสื่อการเรียนการสอน ภาพพลิก เพื่อเผยแพร่สู่โรงเรียนและรพ.สต.									
	5. รณรงค์เพื่อสร้างกระแสในพื้นที่									
	6. สนับสนุนการถ่ายทอดองค์ความรู้โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี เพื่อการปรับเปลี่ยนเปลี่ยนพฤติกรรมกลุ่มเสี่ยง และอสม.และแกนนำ									

ภาพกิจกรรม

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ กำจัดพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

นายแพทย์โอภาส การย์กวินพงศ์ รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข เป็นประธานเปิดการประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์กำจัดพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี วันที่ 11 พฤษภาคม 2561 ณ ห้องประชุมชัยนาทนเรนทร อาคาร 1 ชั้น 2 สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ในปี 2561

นายแพทย์ธนรักษ์ ผลิพัฒน์ รองอธิบดีกรมควบคุมโรค เป็นประธานเปิดประชุมเชิงปฏิบัติการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ด้านการป้องกันควบคุมโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ในปี 2561 ในระหว่างวันที่ 22 - 24 พฤศจิกายน 2560 ณ โรงแรมพูลแมนขอนแก่น ราชา ออคิด โดยสำนักโรคติดต่อทั่วไป ร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในระดับเขตและจังหวัด

ขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอนโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ปี 2561

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น ร่วมกับ เครือข่ายทางด้านการศึกษา และ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 7 ได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอนโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ในพื้นที่เสี่ยงเขตสุขภาพที่ 7 ในวันที่ 8 มกราคม 2561 ณ โรงแรมโฆะะ จังหวัดขอนแก่น และให้การสนับสนุนทีมวิทยากร ในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอนโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเครือข่าย จังหวัดหนองคาย จังหวัดน่าน จังหวัดนครพนม และจังหวัดบึงกาฬ

ภาพกิจกรรม

ขับเคลื่อนการบังคับใช้ข้อบังคับในการจัดการสิ่งปฏิกูลและสิ่งแวดล้อม พื้นที่เขตสุขภาพที่ 9

นายแพทย์ธีรวัฒน์ วลัยเสถียร ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันโรคที่ 9 จังหวัดนครราชสีมา เป็นประธานเปิดการประชุมเชิงปฏิบัติการขับเคลื่อนการบังคับใช้ข้อบังคับในการจัดการสิ่งปฏิกูลและสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 9 ในวันที่ 27 ธันวาคม 2560 โดยทีมวิทยากรจากศูนย์อนามัยที่ 9 นครราชสีมา โรงแรมโคราชไฮเต็ล จังหวัดนครราชสีมา ผู้เข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้รับผิดชอบงานโครงการกำจัดปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี

ติดตามประเมินผลการดำเนินงานแก้ไขปัญหาระบาดของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 7

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น ร่วมกับ ผู้รับผิดชอบงานโครงการแก้ไขปัญหาระบาดของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ถวายเป็นพระราชกุศลฯ ระดับจังหวัดในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 7 ออกติดตามประเมินผล และให้การสนับสนุนการดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาระบาดของโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ในพื้นที่เสี่ยง จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดกาฬสินธุ์ ในระหว่างเดือนกันยายน - พฤศจิกายน 2560

แลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานกำจัดปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ในพื้นที่เสี่ยง เขตสุขภาพที่ 7

นายแพทย์ธีรวัฒน์ วลัยเสถียร ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น เป็นประธานเปิดการประชุมร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานกำจัดปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ในพื้นที่เสี่ยง เขตสุขภาพที่ 7 ในวันที่ 22 มิถุนายน 2561 ณ ห้องประชุมโรงแรมอวานี ขอนแก่น ไฮเทค แอนด์ คอนเวนชั่น เซ็นเตอร์ เป้าหมาย 220 คน ประกอบด้วย ผู้รับผิดชอบงาน ระดับจังหวัด อำเภอบุคาบ บุคลากรทางการศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ภาพกิจกรรม

แลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานแก้ไขปัญหาระบาดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ในพื้นที่เสี่ยง เขตสุขภาพที่ 8

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 8 จังหวัดอุดรธานี ได้จัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานการแก้ไขปัญหาระบาดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในพื้นที่เสี่ยง เขตสุขภาพที่ 8 ระหว่างวันที่ 25 – 26 ธันวาคม 2560 ณ ห้องประชุมโรงแรมประจักษ์ตรา อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ทางสาธารณสุขที่รับผิดชอบงานโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล บุคลากรทางการศึกษา และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 8

พัฒนาศักยภาพและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แก่นผู้นำชุมชน และอสม.ในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น ร่วมกับ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จัดโครงการอบรมพัฒนาศักยภาพในการป้องกันควบคุม โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ให้กับแกนนำประชาชนและอสม. ในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น จำนวน 10 รุ่นๆละ 200 คน ได้แก่ อ.สีชมพู อ.บ้านฝาง อ.โคกโพธิ์ชัย อ.มัญจาคีรี อ.กระนวน อ.หนองเรือ อ.ภูเวียง อ.แวงน้อย อ.ชนบท อ.อุบลรัตน์ ในระหว่างวันที่ 22 -26 มกราคม 2561 และ วันที่ 17 – 21 เมษายน 2561

พัฒนาศักยภาพบุคลากร การตรวจวินิจฉัยโรคหนอนพยาธิ เขตสุขภาพที่ 8

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 8 จังหวัดอุดรธานี จัดอบรมพัฒนาศักยภาพพนักงานจุลทัศน์การในการตรวจหาหนอนพยาธิ ในระหว่างวันที่ 6 – 8 ธันวาคม 2560 ณ ห้องประชุมราชพฤกษ์ สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น และห้องปฏิบัติการ วิทยาลัยสาธารณสุขสิรินธรขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น โดยผู้เข้าร่วมอบรม ได้แก่ผู้รับผิดชอบงานโครงการกำจัดโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ในระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล ในพื้นที่เสี่ยง เขตสุขภาพที่ 8

ภาพกิจกรรม

พัฒนาศักยภาพบุคลากร พัฒนากิจกรรมการตรวจวินิจฉัย เวตสุขภาพที่ 1

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่ ได้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการจุลทัศน์นากร เพื่อเพิ่มพูนวิชาการพัฒนากิจกรรมการตรวจวินิจฉัยและประเมินความรุนแรงโรคหนองพยาธิในพื้นที่โครงการพระราชดำริฯ ให้กับผู้รับผิดชอบงานควบคุมโรคหนองพยาธิระดับเขต จังหวัด อำเภอ ตำบล ในระหว่างวันที่ 15 – 17 พฤษภาคม 2561 ณ โรงแรมธารินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

สนับสนุนการตรวจคัดกรองโรคพยาธิใบไม้ตับ ในพื้นที่เสี่ยง เวตสุขภาพที่ 7 ในปี 2561

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น ได้สนับสนุนการดำเนินงานแก้ไขปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ถวายเป็นพระราชกุศลฯ พื้นที่เสี่ยงเขตสุขภาพที่ 7 ในจังหวัดมหาสารคาม จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการตรวจคัดกรองพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี และให้การบำบัดรักษาผู้ติดเชื้อพยาธิใบไม้ตับทุกราย ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – พฤษภาคม 2561

วาระแห่งชาติขจัดปัญหาพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีกับมูลนิธิมะเร็งสัญจร ครั้งที่ 68

โครงการแก้ไขปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (CASCAP) ร่วมกับ สถาบันมะเร็ง และ ทีมโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ ออกตรวจคัดกรองมะเร็งท่อน้ำดี และผ่าตัดผู้ป่วยมะเร็งท่อน้ำดี ในกิจกรรมวาระแห่งชาติ ขจัดปัญหาพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีกับมูลนิธิมะเร็งสัญจร ครั้งที่ 68 เมื่อวันที่ 20 – 22 ธันวาคม 2560 ณ โรงเรียนเชียงของวิทยาคม อำเภอเชียงของ เชียงราย

ภาพกิจกรรม

โครงการรณรงค์คัดกรองตรวจมะเร็งท่อน้ำดีด้วยอัลตราซาวด์ เขตสุขภาพที่ 9

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา ร่วมกับ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมือง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และ องค์การบริหารส่วนตำบลชนาย ได้จัดโครงการรณรงค์คัดกรองตรวจมะเร็งท่อน้ำดีด้วยอัลตราซาวด์ ในระหว่างวันที่ 17 - 18 พฤษภาคม 2561 ณ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลชนาย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยได้รับการสนับสนุนทีมแพทย์ตรวจจาก โรงพยาบาลลำตะเพินชัย และโรงพยาบาลหนองบุญมาก เป้าหมายทั้งหมด 400 ราย ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหาร ส่วนตำบลชนาย

โครงการรณรงค์ “คนราชน้อย ปลอดภัยไร้ไม้ดัด” เขตสุขภาพที่ 1

นายแพทย์ดนัย เจียรกุล ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 10 จังหวัดอุบลราชธานี และ ดร.มนัสนันท์ ลิ้มปวิทยากุล อดีตผู้ทรงคุณวุฒิกรมควบคุมโรค ร่วมเปิดโครงการ “คนราชน้อย ปลอดภัยไร้ไม้ดัด” ในวันที่ 23 เมษายน 2561 ซึ่งเป็นพื้นที่เสี่ยง ดำเนินการกำจัดปัญหาพยาธิใบไม้ดัดและมะเร็งท่อน้ำดี ปี 2561 โดยผู้เข้าร่วมรณรงค์ประกอบด้วย กลุ่มนักเรียน/เยาวชน ประชาชน อาสาสมัคร ผู้นำท้องถิ่น และผู้รับผิดชอบงานฯ ระดับเขต จังหวัด อำเภอ ตำบลราชน้อย อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

มหกรรมรณรงค์และขับเคลื่อนยุทธศาสตร์พัฒนาคุณภาพชีวิต ไทยนิยม ยั่งยืน 4.0

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 10 จังหวัดอุบลราชธานี ร่วมรณรงค์มหกรรมสุขภาพและขับเคลื่อนยุทธศาสตร์พัฒนาคุณภาพชีวิต ไทยนิยม ยั่งยืน 4.0 ในวันที่ 20 มีนาคม 2561 ณ ตำบลม่วงสามสิบ อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมี กิจกรรมจัดนิทรรศการ ให้ความรู้ความเข้าใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชน และการตรวจคัดกรองโรคพยาธิใบไม้ดัด และตรวจอัลตราซาวด์ คัดกรองมะเร็งท่อน้ำดี ประชาชนกลุ่มเสี่ยง

ภาพกิจกรรม

มหกรรมรณรงค์ “โครงการกำจัดปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ปี 2561”

นายแพทย์ประภาส วีระพล นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดอำนาจเจริญ เป็นประธานเปิดการจัดมหกรรมรณรงค์ “โครงการกำจัดปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี จังหวัดอำนาจเจริญ ปี 2561” โดยกิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชน การตรวจคัดกรองพยาธิ และตรวจอัลตราซาวด์ กลุ่มเสี่ยงโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อสม. จิตอาสาประชาชน และผู้รับผิดชอบงานฯ ระดับเขต จังหวัด อำเภอบ้านนาฝอย อำเภอมือ จังหวัดอำนาจเจริญ

มหกรรมรณรงค์ “โครงการกำจัดปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี”

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่ ร่วมรณรงค์มหกรรม “โครงการกำจัดปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี อำเภอมะเข่เรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี 2561” โดยกิจกรรมให้ความรู้ความเข้าใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแก่ประชาชน อสม. ผู้นำชุมชน และการประกวดสัปดาห์ปลาไร้สุก ในวันที่ 4 พฤษภาคม 2561

โครงการรณรงค์กำจัดปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี เขตสุขภาพที่ 6

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 6 จังหวัดชลบุรี ร่วมโครงการรณรงค์กำจัดปัญหาโรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี “วาระแห่งชาติขจัดโรคพยาธิใบไม้ตับต้านภัยมะเร็งท่อน้ำดี อำเภอดอนจาน จังหวัดสระแก้ว ปี 2561” โดยพัฒนาศักยภาพพนักงานจุลทัศน์ในการตรวจหาหนอนพยาธิและความรู้โรคพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดี ให้กับผู้รับผิดชอบงานฯ อำเภอดอนจาน จังหวัดสระแก้ว ในวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2561

“กิน ปลาสุก ”

ลดเสี่ยง มะเร็งท่อน้ำดี

การกินปลาน้ำจืดเกล็ดขาวแบบดิบ หรือสุกๆดิบๆ ทำให้ติดพยาธิใบไม้ตับ ซึ่งเป็นสาเหตุของมะเร็งท่อน้ำดี

กินปลาปรุงสุก ไม่เสี่ยง

เริ่มเปลี่ยน
ลดเสี่ยง
มะเร็ง

4 ข้อเท็จจริง ที่ต้องรู้

- 1 ดื่มน้ำร่วมกับก้อยปลาดิบ ไม่สามารถฆ่าพยาธิได้
- 2 ติดพยาธิใบไม้ตับบ่อยๆ มีความเสี่ยงเป็นมะเร็งท่อน้ำดี
- 3 ซิมปลาดิบเพียงเล็กน้อย ก็ติดพยาธิใบไม้ตับได้
- 4 รสเปรี้ยวจากมะนาว ไม่สามารถฆ่าพยาธิใบไม้ตับได้

หากมีพฤติกรรมเสี่ยง ควรรับการตรวจอุจจาระ และพบแพทย์ทุกปี และปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทานอาหารปรุงสุกทุกครั้ง

5 ส. ห่างไกลพยาธิใบไม้ตับ และมะเร็งท่อน้ำดี

- สุก : กินปลาปรุงสุกเท่านั้น
- สะอาด : ล้างมือก่อนปรุง ก่อนกิน หลังขับถ่าย
- ล้าง / สิ่งปฏิกูล : ถ่ายลงส้วม ทิ้งสิ่งปฏิกูลถูกวิธี
- สังเกต : มีความเสี่ยง ควรตรวจอุจจาระ ปีละครั้ง
- สาธารณสุข : รักษาเพื่อพบโรคพยาธิใบไม้ตับ และเลิกกินปลาดิบ

สุขภาพดี
เริ่มต้นที่นี่

กรมควบคุมโรค
กระทรวงสาธารณสุข
MINISTRY OF PUBLIC HEALTH
ศูนย์ประสานงานโรคพยาธิใบไม้ตับ และมะเร็งท่อน้ำดี

DDC
1422
สายด่วนกรมควบคุมโรค